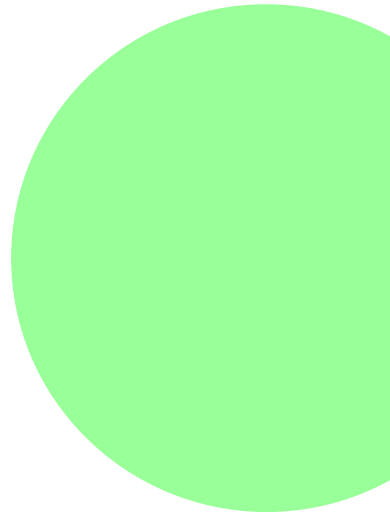
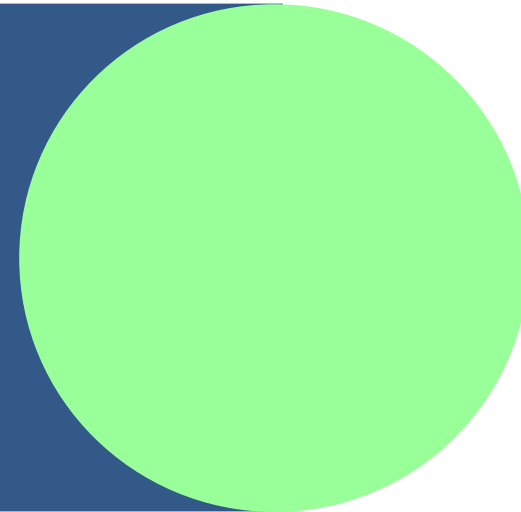

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut Keski-Suomen hyvinvointialueella

LT, oyl Anneli Kuusinen-Laukkala,
Tutkimus-, tieto- ja koulutuspalvelut
sekä Perusterveydenhuollon yksikkö,
KSSHP

Esitys valmisteltu yhdessä lapset, nuoret ja perheet
palvelualueen johdon kanssa

Uutiset

KSML 10.10.2022

Ahdistuneita ja masentuneita lapsia ja nuoria tulvii sairaalaan

Sairaala Novan nuorisopsykiatrian osasto ei pysty vastaamaan valtavaan palveluntarpeen kasvuun.

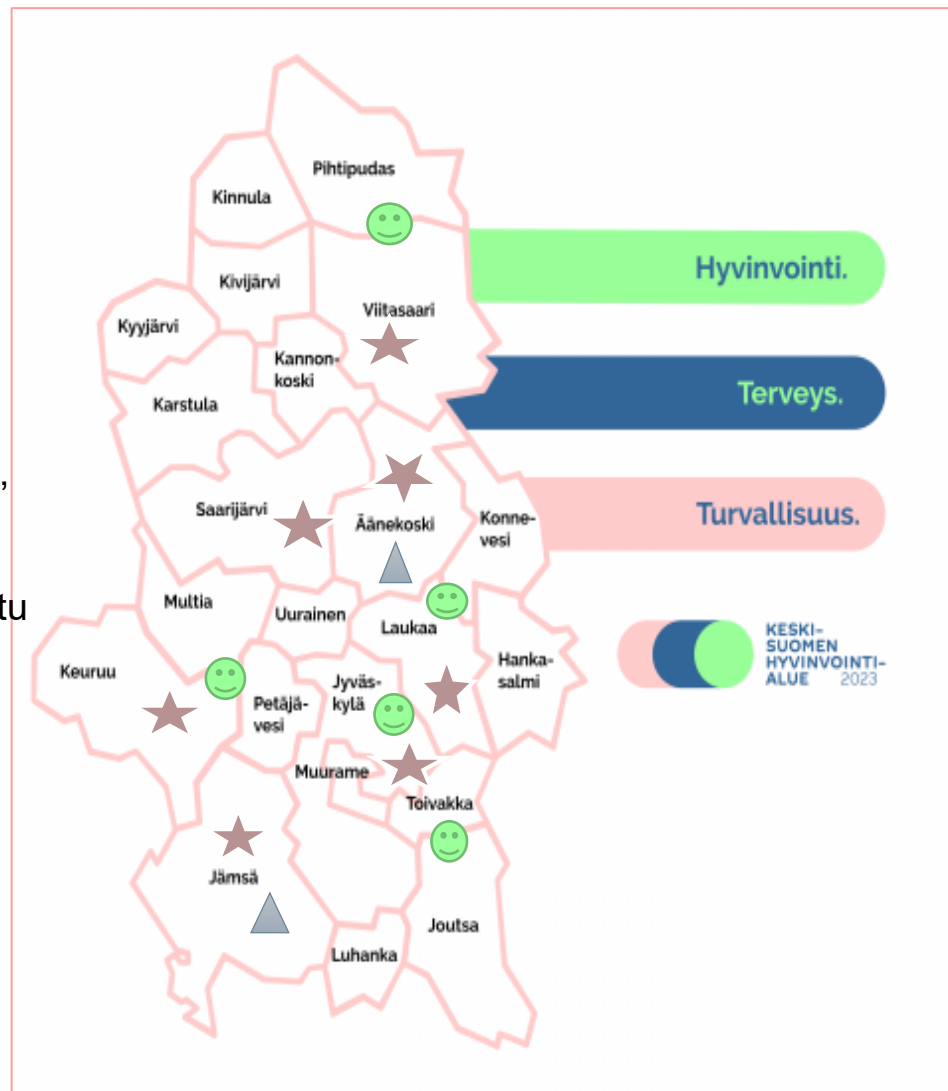
Lasten ja nuorten alueelliset mtp-palvelut tällä hetkellä. Aluejako alla 2023 alusta. (Alueella 37 100 7-18 vuotiasta)

Pohjoinen: Äänekoski, Saarijärvi, Karstula, Kannonkoski, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Viitasaari, Kinnula

- Perheneuvola 3
- Nuorisopsykiatrian pkl
- Psykiatrinen sairaanhoitaja 1
- Nuorisopsykiatrin etävastaanotto
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskelijahuolto
- Lääkärityö perheneuvoloihin ostettu ostopalveluina

Läntien: Kyyli, Keuruu, Multia, Petäjävesi, Jämsä, Korpilahti, Toivakka, Joutsa, Luhanka

- Perheneuvola 3
- Nuorisovastaanotto
- Nepsy-tiimi ja kons.työryhmät
- Psykiatrinen sairaanhoitaja 2+2
- Nuorisopsykiatrian pkl
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskelijahuolto

Itäinen: Palokka, Sampoharju, Uurainen, Hankasalmi, Tikkakoski, Laukaa, Konnevesi

- Perheneuvola 2
- Nuorisovastaanotto
- Nepsy-tiimi ja kons.työryhmät
- Psykiatrinen sairaanhoitaja 2+3
- Hyvinvointi- ja perhekeskus
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskelijahuolto

Keskinen: Nova, Muurame, Säynätsalo, Huhtasaari

- Perheneuvola
- Nuorisovastaanotto
- Nepsy-tiimi ja kons.työryhmät
- Psykiatrinen sairaanhoitaja 2
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, oppilas- ja opiskelijahuolto

KASVATUS- JA PERHENEUVONNAN JA LASTEN JA NUORTEN MTP-TIIMIEN TOIMIPISTEET SEKÄ NUORISOPSYKIATRIAN POLIKLINIKAT KESKI-SUOMESSA

- **Hyvinvointialueella** toimipisteinä toimivat nykyiset maakunnan perheneuvolat: Jyväskylä, Laukaa, Keuruu, Jämsä, Äänekoski, Saarijärvi, Viitasaari
- Toimipisteitten palveltavat alueella
  - Viitasaari: Viitasaari, Pihtipudas, Kinnula
  - Saarijärvi: Saarijärvi, Karstula, Kyyjärvi, Kannonkoski, Kivijärvi
  - Äänekoski: Äänekoski, Konnevesi
  - Keuruu: Keuruu, Multia, Petäjävesi
  - Laukaa: Laukaa, Hankasalmi
  - Jyväskylä: Uurainen, Muurame, Toivakka, Joutsa, Luhanka.
  - Jämsä:
    - perheneuvola ja nuorisopsykiatrian poliklinikka siirtyvät vasta 1.1.2025 hyvalle (ulkoistettu)

Sairaala Novassa Jyväskylässä on koko aluetta palvelevat lasten- ja nuorisopsykiatriset poliklinikat sekä nuorisopsykiatrinen osasto, lastenpsykiatriset osastohoitopaikat Kuopiossa

Perheneuvoloissa tuotettavat palvelut hyvinvointialueella 0-18-vuotiaille sosiaalihuoltolain 26§ pohjalta:

- vanhemmuuden tuki
- lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen tuki
- pari- ja perhesuhteiden tukeminen ja
- asiantuntija-apu

Em. Toteutuu Keski-Suomessa:

- kasvatus- ja perheneuvontapalveluna
- perheasiain sovitteluna (Avioliittolaki) sekä Follo-sovitteluna (Lapsen huoltolaki)
- nuoruusiän, vanhemmuuden, kasvatuksen ja vuorovaikutuksen kysymyksissä asiantuntija-apuna

Sosiaalihuoltolain 25 § mukainen mielenterveystyö:

- Mielenterveystyöllä vahvistetaan yksilön ja yhteisön mielenterveyttä suojaavia tekijöitä sekä poistetaan ja vähennetään mielenterveyttä vaarantavia tekijöitä.
- Tässä laissa tarkoitettuun mielenterveystyöhön kuuluu:
  - 1) sosiaalipalveluihin sisältyvä mielenterveyttä suojaaviin ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä tarpeenmukainen yksilön ja perheen psykososiaalinen tuki;
  - 2) yksilön ja yhteisön psykososiaalisen tuen yhteensovittaminen äkillisissä järkyttävissä tilanteissa;
  - 3) sosiaalihuollon mielenterveyspalvelut, joilla tarkoitetaan 14 §:n mukaisia yksilön mielenterveyttä tukevia sosiaalipalveluja.
- Sosiaalihuollossa tehtävä mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Hyvinvointialueen vastuusta yhteen sovittaa asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kokonaisuuksiksi säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä. ([8.7.2022/589](#))
- *L:lla [589/2022](#) muutettu 3 momentti tulee voimaan 1.1.2023. Aiempi sanamuoto kuuluu:*
- Sosiaalihuollossa tehtävä mielenterveystyö on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.

- Lasten ja nuorten **erikoissairaanhoidona** tuotetut mielenterveyspalvelut perheneuvolassa **terveydenhuoltolain 53§ mukaan:**

- lasten lievien ja keskivaikeiden mielenterveysongelmien ja -häiriöiden arviointi ja diagnostiset perustutkimukset sekä tuki ja hoito.
- jatkohoidon ja kuntoutuksen toteuttaminen erityistason tutkimusten ja/tai hoidon jälkeen yhteistyönä tai erityistason ohjauksessa. ([THL Ohjaus 6/2020,37](#))
- Terveystenhuoltolain 53 §:n mukainen erikoissairaanhoidona tuotettavan palvelun mukainen hoidonaloitettava *kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta*. Jos hoidon tarpeen arviointi edellyttää *erikoislääkärin arviota* tai erityisiä tutkimuksia, on arviointi ja tutkimukset toteutettava *kuuden viikon kuluessa lähetteen saapumisesta*. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella tarpeelliseksi arvioitu hoito on *toteutettava vähintään kolmen kuukauden kuluessa* hoidon tarpeen arviointi on tarpeen toteutamisesta (Kursivointi lisätty) Käytännössä penessä ei ole ollut lähetepakkoa.

- **Perusterveydenhuollon hoitoon pääsy terveydenhuoltolain 51§ mukaan:**

- Hyvinvointialueen on järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi *saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteyden* terveyskeskukseen tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön. Terveystenhuollon ammattihenkilön *on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä*, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana. Hoitoonpääsytakuutavoite 7 vrk. (Kursivointi lisätty)
- Terveystenhuoltolain mukaisesti toimivissa yksiköissä on oltava virkasuhteessa oleva vastuulääkäri hyvinvointialueella, Ostopalvelulääkäri ei voi olla vastuulääkäri. Eivät voi myydä palveluja firman kautta, jos hyvän sairaalapuolella työssä.

Perheneuvoloissa 3 lääkärinvirkaa täyttämättä, ei yhtään virkalääkärää paitsi Jämsässä. Ostopalveluita ostettu erikoislääkäreiltä 1-2 pv/kuukausi.

Lasten ja nuorten palveluiden sosiaali- ja terveydenhuoltolain mukaisten palveluiden eriyttäminen vs. yhteensovittaminen hyvinvointialueella

- -> eri asiakastietojärjestelmät
- -> eri hoitoonpääsytakuurajat so-te/pth-esh-palveluihin
- -> asiakkaan lupa tiedon siirtoon ellei laki toisin määrää, esim. lastensuojelulaki, rikoslaki vs. palveluiden joustava yhteensovittaminen, yhteinen asiakassuunnitelma
- -> eri tiimit- meidän alueella resurssit eivät riitä jakautumiseen! Täytyy tapauskohtaisesti päättää, kumman lain mukaista palvelua tarjotaan ja toimia sen mukaan.

Lasten ja nuorten mtp-tiimien tehtävät ja sijoittuminen alueilla Keski-Suomessa

- Sijoittuvat perheneuvoloiden yhteyteen alueilla. Tuottavat terveydenhuoltolain mukaista mtp-palvelua lähipalveluna perustasolla ilman lähetettä. Sovelletaan pth- hoitopäätös/HTA-käytäntöjä näillä näkymin. Asiakas/potilasohjausta tarvitaan sote-keskuksen HTA-tiimissä. Akuutit asiat hoidettava heti. Esh-jatkohoidot mtp-tiimeihin.
- Mtp-tiimit moniammatillisia: sosiaalityöntekijät, psykologit, tarvittaessa kouluille jalkautuvat psykiatriset sairaanhoitajat(tällä hetkellä 7 psyk.hoitajaa koko alueella, nuorten mtp-tiimeissä), lääkäriä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta, sektorityönä vastaanotoilta. Vajetta on osaamisesta ja tekijöistä. Vaihtuvuus ongelmana. Tieto ja osaaminen eivät kumuloidu kun 2/3 pth- lääkäreitä vaihtuu vuosittain. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tai neuvolalääkäreitä päätoimisina vain Jyväskylässä muutama.
- Jyväskylässä lisäksi Nuorisovastaanotto ad 22 v. Eniten asiakaskuntaa Jyväskylässä, iso opiskelijakaupunki. Jatkaa toimintaansa, muualla palvelut perheneuvoloiden yhteydessä ad 18 v, Laukaassa myös Hype-perhekeskus, jossa 0,5 yleislääkärin verran työpanosta perustason työhön.
- Ensisijaiset matalan kynnyksen kontaktit koulu/opiskeluterveydenhuollon ja mtp-hoitajien kautta sekä oppilashuollossa. Ei hoidollisia palveluita tällä hetkellä kouluterveydenhuollossa. Resurssivajasta lääkäreistä asetuksen mukaisessa ehkäisevässä työssäkin. Koulujen loma-aikoina ei hoitajapalveluita matalalla kynnyksellä lasten ja nuorten ulottuvilla. Mtp- hoitajat voivat seurata tilanteita jonkin aikaa. Resurssit jakautuvat epätasaisesti eri osissa maakuntaa.
- Perhekeskukset jatkavat kehittämistyötään ja toimintaansa alueilla entiseen tapaan erilaisina eri alueilla, koska kunnat eri kokoisia ja väestörakenteet erilaisia.
- Yhteys lastensuojelun ja perhetyön kanssa, kasvatusohjaajia kouluilla opettajien apuna perheiden kanssa työskentelyssä
- Niilo Mäki-instituutti tulee mukaan sote-toimintaan myös oppimisvaikeuksien tutkimukseen
- Kuraattorit ja psykologit siirtyvät sivistystoimesta soten puolelle_> kiinteämpi yhteys muuhun mtp-työhön, kirjaukset näkyville paremmin

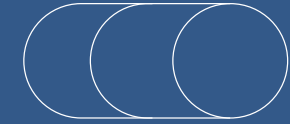
Mitä vielä tarvittaisiin?

- Matkaa on paljon vielä kokonaisintegraatioon, jossa kaikki sote-palvelut eri tasoilta ja tahoilta mukana.
- Nuorten digitaalisia palveluita tarvitaan lisää, alueellisesti tasa-arvoisesti. TulSote-hankkeessa pilotoidaan monia digipalveluita jo nyt.
- Alkamassa nuorten etäosastotoiminta alueella nuorisopsykiatrisen sairaalahoidon sijaan tai jälkeen.
- Alkamassa myös lastensuojelun ja esh:n ja perustason yhteinen lasten, nuorten ja perheiden arviointiyksikkö, jossa koko perhettä tuetaan eteenpäin Sairaala Novan yhteydessä
- Kiinteä yhteys nepsy-tiimien ja mtp-tiimien välillä
- Nepsy-työhön myös lääkäryöpanosta, koska diagnostiikka ja lääkehoito ja hoidon suunnitteluvastuu perustasolla, osalla mtp-problematiikkaa mukana
- Kuntoutustiimit sotekeskusalueille, asiantuntemusta mtp-asioissa
- Ohjaus- ja koordinaatioyksikkö tulossa edistämään integraatiota, myös esh mukana.
- Yhteistyö kuntien kanssa ehkäisevässä päihde- ja mielenterveystyössä: sivistystoimi, nuorisotoimi, vapaa-ajantoimi

Kohti tätä?

- *Ylilääkäri Teemu Parpalan kuvaus Soiten perhekeskuspalveluista, jotka kattavat sekä perus- että erityistason sote palvelut lapsille ja nuorille (kokonaisintegraatio):*
- ”Perheiden palveluiden toimialueeseen kuuluvat neuvolapalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut, lasten ja nuorten somaattisten sairauksien erikoissairaanhoidon palvelut sekä mielenterveyspalvelut, laajalti sosiaalipalveluita, psykologipalvelut sekä aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut. Perhekeskuspalveluiden ylilääkärinä olen lääketieteellisessä vastuussa neuvolapalveluista, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluista ja perheneuvolan palveluista.”
- ”Jotta lääkäri kykenee työskentelemään osana tätä monialaista verkostoa, vaatii lääkärin rooli laaja-alaista ymmärrystä sekä normaalista lapsen kasvusta ja kehityksestä että somaattisista ja psyykkisistä sairauksista. Lisäksi lääkäriillä täytyy olla riittävä ymmärrys perheestä ja siinä tapahtuvista ilmiöistä. Lääkäriillä täytyy olla myös osaamista työskennellä verkostomaisessa työtavassa lääketieteen asiantuntijana. Lääkärin täytyy myös tuntea riittävän hyvin alueen palveluketjut, jotta lääkäri voi suunnitella yhdessä perheen ja muiden toimijoiden kanssa suotuisaa kasvua ja kehitystä tukevia suunnitelmia. Johtamisen näkökulmasta näin laajan kokonaisuuden suunnittelu ja yhteensovittaminen on erittäin haastavaa monestakin syystä. Ensinnäkin palveluiden tuottajia on lukuisia ja ne toimivat useassa eri organisaatiossa. Lisäksi palvelut tuotetaan eri viitekehyksistä ja näin ollen tavoitteet ovat osin toisistaan poikkeavia.”
- *Soiten perhekeskuspalveluiden ylilääkäri Teemu Parpalan kuvaus heidän integraatioprosessistaan lääkärin ja johtamisen kannalta. Soite perustettu 2017.*

KIITOS MUKANAOLOSTA!

Kiitos

#hyvaks
#hyvinvointialueks
#hyväarkikaikille